

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.44 (3452) ●

● ЧАЦВЕР, 26 ЛІСТАПАДА, 2015

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Дапамога работ
Старэйшыя патрабавалі ад Аляксандра Дубавіцкага чысціні ў доме, а ён перадаверыў тыя абавязкі свайму інтэлектульнаму памочніку **Стар. 2**

Калі ёсць згода між сябрамі
У Рызе падвялі вынікі Дзён культуры Беларусі ў Латвіі **Стар. 3**

Слуцкі пояс на ўспамін
Анджэй Цеханавецкі быў апошнім з князёў Мсціслаўскіх і Заслаўскіх **Стар. 4**

ЯК СПРАВЫ, ДЫАСПАРА?

Славім родную Айчыну

У Тальяці прайшоў міжнародны фестываль мастацкай творчасці “Зямля пад белымі крыламі”

Актывісты суполкі “Нёман” запрасілі на фэст сяброў з Тальяці ды гасцей з Беларусі

Беларусы Тальяці — не першыя з супляменнікаў у замежжы, хто ў культурна-асветніцкай дзейнасці выкарыстоўвае “бусліныя вобразы”. Як вядома, Новасібірскі цэнтр беларускай культуры мае прыгожую птушку на эмблеме. Мы ж назвай фэсту нагадалі ўсім пра сёлетні юбілей Уладзіміра Караткевіча: пісьменнік нарадзіўся 26 лістапада 1930 года ў Оршы. Яго нарыс “Зямля пад белымі крыламі”, які выйшаў у 1977 годзе — гэта ж проста песня пра Бацькаўшчыну! Твор, дарэчы, лёгка знайсці і ў інтэрнэце.

На ўрачыстасці ў гарадскім Палацы культуры мы расказалі, што бусел для беларусаў — сімвал міру, чысціні,

памкнёнасці да неба-ідэалу. І ён жа спрыяе, каб род наш прадаўжаўся: прыносіць у сем’і немаўлят. Для нас, у замежжы, бусел яшчэ і сімвал Бацькаўшчыны — “зямлі пад белымі крыламі”, якую чалавек культурны любіць, зберагае ў сваім сэрцы, дзе ён быў. Для ўдзелу ў гарадскім этнафэсце былі запрошаны прадстаўнікі ўсіх нацыянальна-культурных цэнтраў, аўтаномій Тальяці. А вялі рэй наша грамадская арганізацыя “Беларуская нацыянальна-культурная аўтаномія “Нёман” ды ансамбль беларускай песні “Купалінка”. І паколькі 2015-ы ў Тальяці — Год беларускай культуры, то фэст і адкрывала Людміла Дзёміна, кіраўніца “Нёмана”. Яна павіншавала

ўсіх удзельнікаў і глядачоў са святам, потым перадала вераціню, эстафету-сімвал фестывалю этнасуполак, старшыні чувашскай аўтаноміі.

Па запрашэнні мясцовых беларусаў у Тальяці прыехаў народны ансамбль песні “Пліса” — з горада Смалявічы, што ў Мінскай вобласці. Сюрпрыз для глядачоў! Некалькі цудоўных песень гурта ажывілі залу, прыўнеслі ў яе святочны настрой, сталі своеасаблівым камертонам для іншых удзельнікаў. Потым, дарэчы, з канцэрта “Пліса” ды “Купалінка” перамясціліся ў Камсамольскі раён горада: у Палацы культуры “Тольятти-азот” распачаўся ўласна беларускі фэст “Зямля пад белымі крыламі”. Там было

шматлюдна: мы пастараліся, каб запрашальныя квіткі трапілі ў ветэранскія, маладзёжныя арганізацыі, на прадпрыемствы, у нацыянальна-культурныя цэнтры. А людзі ж яшчэ і пыталі “лішні білеткі”, каб трапіць на фэст — бо ў Тальяці вельмі любяць беларусаў.

Больш за дзве гадзіны доўжыўся фэст, удзельнікамі якога сталі згаданыя гурты і даўнія партнёры, сябры “Нёмана”: ансамбль танца “Улыбка” з пасёлка Прыморскі, ансамбль народнага танца “Лицей” з Ліцэя мастацтваў, вакальны гурт хлопчыкаў “Стрижи” Дзіцячай школы мастацтваў імя Балакірава, а таксама выкладчыкі школы Валерыя Шэіна і Тамара Кармішына. → **Стар. 2**

ВЕСТКІ

Вяртацца ніколі не позна

Кацярына Аляксандрава

Нашчадкам выхадцаў з Беларусі атрымаць беларускае грамадзянства стала значна прасцей

Днямі Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі прыняла папраўкі ў закон “Аб грамадзянстве”. Цяпер атрымаць беларускае грамадзянства стала прасцей тым замежнікам — нашчадкам людзей, якія пражывалі ў Беларусі да распаду Савецкага Саюза. Пасловахнамесніка старшыні Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па правах чалавека, нацыянальных адносінах і сродках масавай інфармацыі Тамары Красоўскай, нашчадкамі выхадцаў з Беларусі лічацца іх дзеці, унукі — усе родныя па прамой лініі. “Яны маюць права прыехаць у краіну і адразу атрымаць беларускае грамадзянства”, — патлумачыла дэпутат. Цяпер для такіх людзей неабавязкова пражыць у Беларусі сем гадоў, як тое было раней. Галоўнае — мець дакументы, што пацвярджаюць крэйныя сувязі.

“Мы спадзяемся, што людзі, якія маюць беларускія родавыя карані, прыедуць на этнічную радзіму на пастаяннае месца жыхарства, — падкрэсліла Тамара Красоўская. — Для нас гэта будзе вельмі станоўчым момантам”.

Дарэчы. Сёння ў розных краінах свету жыве каля 3,5 мільёна беларусаў. Але калі палічыць нашчадкаў супляменнікаў у другім і трэцім пакаленні, то лічба будзе значна большая. Паводле афіцыйнай статыстыкі, больш за ўсё беларусаў жыве ў ЗША і Канадзе, Расіі, Украіне. Значная колькасць беларусаў пусціла карані ў Прыбалтыйскіх краінах: Літве, Латвіі, Эстоніі, Польшчы. Шмат ураджэнцаў Беларусі ў Ізраілі, краінах Лацінскай Амерыкі. Цяпер па свеце дзейнічаюць больш за 200 беларускіх грамадскіх суполак.

ПРАЕКТЫ

Мастакоўскі мост

Вікторыя Коменская

З цікавай ініцыятывай прыехаў у Беларусь украінскі мастак Міхайла Кублік

Сівабародага, у класічным мастакоўскім берэце чалавека з уважлівым позіркам прывёў у рэдакцыю Віктар Камісарук, намеснік старшыні праўлення Усеўкраінскага саюза беларусаў. Гэтая суполка, дарэчы, падключылася да міжнароднага мастацкага праекта. Яно і зразумела:

беларусы Украіны — за пашырэнне рознабаковых кантактаў паміж краінамі. А ідэя Міхайлы Кубліка такая: пабудавать мост — мастацкі ды мастакоўскі — паміж Украінай і Беларуссю.

Пунктам адліку ўтым будаўніцтве стане выстава карцін, прысвечаных Беларусі, у Днепрапятроўску. Там Міхайла Аляксеўвіч, член Нацыянальнага саюза мастакоў Украіны, нарадзіўся, жыве і працуе. У 1991-м закончыў мастацка-графічнае аддзя-

ленне Ленінградскага педінстытута імя Герцэна. Піша ў розных жанрах, любіць архітэктурны жывапіс ды і саму прыгожую архітэктурную. Як прызнаўся гасць, яго ўвесь час цягнула ў сярэднявечныя кварталы любых гарадоў. Пасля распаду СССР ён вырашыў напісаць серыю карцін і тым самым у адным праекце як бы паяднаць родную яму Украіну з Беларуссю і Расіяй. Ужо напісана каля 200 карцін: храмы, замкі, сакральныя месцы... → **Стар. 4**

Карціна Міхайлы Кубліка “Беларусь. Гродна”. 2012 г.

ТАЛЕНТЫ

Дапамога робат

Старэйшыя патрабавалі ад Аляксандра Дубавіцкага чысціні ў доме, а ён перадаверыў тыя абавязкі свайму інтэлектульнаму памочніку

Іна Ганчаровіч

Ні для кога не сакрэт: многія вынаходствы з'яўляюцца дзякуючы... ляноце. Як быць, калі чалавеку нецікава рабіць аднастайную работу, а трэба? Ёсць такія, хто пачынае шукаць выйсце. І знаходзяць! Так адбылося і ў выпадку з мінскім гімназістам, з якім я пазнаёмілася. Зрэшты, пра ўсё па парадку.

Нядаўна СМІ пісалі пра цікавую выставу, фіналістаў конкурсу навукова-тэхнічнай творчасці навучэнцаў Саюзнай дзяржавы "Таленты XXI стагоддзя" — ён праходзіў у Санкт-Пецярбурзе. У розных намінацыях тры першыя месцы заваявалі беларускія школьнікі, гімназісты, ліцэйцы. У іх жа шэсць друпіх, пяць трэціх месцаў і мноства іншых узнагарод. Прычым таленты ў нас, нібы грыбы, растуць па ўсёй краіне: Мінск, Орша, Гомель, Асіповічы, Гродна... Дыяпазон інтарэсаў? Дзейныя мадэлі рознай тэхнікі, радыёэлектронныя і энергазберагальныя прыборы і прылады, аўтаматызаваныя сістэмы і праграмныя комплексы, мультымедыяныя тэхналогіі, камп'ютарныя і праграмныя прадукты, а таксама многае іншае. І большасць работ былі ў Піцеры такога высокага ўзроўню, што і паверыць цяжка: талентам ад 14 да 18 гадоў.

Адзін з пераможцаў конкурсу — 17-гадовы навучэнец 29-й мінскай гімназіі Аляксандр Дубавіцкі з яго шматфункцыянальным робатам-пыласосам "Альтрон". Ідэю стварэння тэхнічнага цуда міжволі падказалі дарослыя. "У мяне бывалі з імі пра-

блемы: з-за недахопу часу, а можа і трохкі з-за ляноты, перастаў сачыць за парадкам у сваім пакоі, — з усмешкай прызнаўся Аляксандр. — А калі бацькі паставілі жорсткія ўмовы, задумаўся: дзе б знайсці памочніка па гаспадарцы? Вырашыў стварыць інтэлектуальнага робата".

Робат — як цацка: маленькі! Складана паверыць, што ён з лёгкасцю спраўляецца з працай хатняй гаспадыні. А цуд-пыласос па загадзя ўведзеным раскладзе ці па камандзе і прыбірае памяшканне, і збірае раскіданыя дзецьмі цацкі, прыносіць тэпцікі, корміць катка. І размаўляе: можа пазначыць час, падказаць надвор'е, рэцэпт прыгатавання нейкай стравы. "Урэшце я набыў не толькі надзейнага памочніка, але і сапраўднага сябра, — бачу хітрынку ў вачах Аляксандра. — "Альтрон" можа папярэдзіць і пра небяспеку. Калі, скажам, я забыўся выключыць прас з разеткі, робат гэта зробіць за мяне: для таго яму трэба... патэлефанавать. Калі ж мой сябар выявіць небяспечныя газы, дым ці ачаг агню, то сам патэлефануе не толькі мне, але і ў службу выратавання". Так і хочацца ўсклікнуць: вось да чаго дайшоў тэхнічны прагрэс!

У свеце, вядома ж, ёсць робы-памагаты, але, запэўніў мяне Аляксандр, досыць грувацкія і не такія "гаваркія". Вось распрацоўкай і зацікавіліся буйныя кампаніі: адны прапануюць супрацоўніцтва, другія — прадаць патэнт. Якім шляхам пойдзе вынаходнік? Час пакажа...

Цуд-пыласос — не адзіная распрацоўка Аляксандра. Дома ў шафе ў яго, напрыклад, жыве робат

"Разумны дом": кантралюе працу ўсёй кватэрнай электрасеткі. У стадыі распрацоўкі праекты "Паркоўка", "Разумны мяч", "Тэлефонны сэрвісны цэнтр". Стварае вынаходнік і экаскет-лет для людзей з аграфаванымі нагамі. "Гэта, калі папросту, такія штаны, якія па камандзе падыдуць да чалавека, дапамогуць яму сесці на канапу, недзе падысці... — тлумачыць Аляксандр. — З дапамогаю такога робата ў людзей, прыкаваных да інваліднай каляскі, будзе шанец зрабіць першыя самастойныя крокі".

Пра свае вынаходкі Аляксандр можа раскаваць доўга: ну як бацькі, бывае, пра любімых дзяцей. З вялікай цікаўнасцю і асадай слухала я таленавітага, разумнага, спагадлівага да чужога болю хлопца. І думала: дык вось якая яна, наша творчая моладзь! Арыгінальнае, крэатыўнае мысленне, свежыя ідэі, жаданне давесці задуманае да канкрэтных прыбораў, запусціць у вытворчасць — а не проста пацешыць нейкімі прыдумкамі сваё самалюбства. Крыху ведаючы свет навукі, згадваю "брюжання" вучоных-тэарэтыкаў старой фармацыі: маўляў, я разумны — а мяне не разумеюць... Цяпер вось маладыя таленты не скардзяцца на аб'ектыўныя цяжкасці — шукаюць (і знаходзяць!), як іх пераадолець. І што можа быць у нашым свеце прыгажэйшае, чым увасабленне ўласных мараў, ідэй! Асабліва калі яны здзяйснююцца дзякуючы тваім уласным намаганням, насуперак цяжкасцям, якія, паверце мне, у гэтым свеце паўсюль і заўсёды былі, ёсць і будуць.

Дарэчы. Прыемныя весткі прыйшлі нядаўна з расійскага Ека-

Аляксандр Дубавіцкі ўдасканальвае сваіх робатаў

цярынабурга: беларускія школьнікі выдатна паказалі сябе там на спаборніцтвах JuniorSkills Hi-Tech, заваявалі дзве ўзнагароды. Першае месца ў намінацыі "прататыпаванне" сярод талентаў ад 10 гадоў занялі Аляксандр Яфімчык і Макар Чыж-дэнка з Адукацыйнага цэнтру Парку высокіх тэхналогій (настаўнік Юры Альшанік). Наша трэцяе месца і ў "мабільнай робататэхніцы":

вызначыліся Ілья Лісіца і Арцёмій Вахрамееў з Рэспубліканскага цэнтру інавацыйнай тэхнічнай творчасці (настаўнік Сяргей Кулакоў). У спаборніцтвах паўдзельнічала больш за сто школьнікаў (беларускія — упершыню) ад 10 да 17 гадоў з розных рэгіёнаў Беларусі ды Расіі. Аляксандр і Макар атрымалі пуцёўкі на летнюю спецмену на Усерасійскі дзіцячы цэнтр у Анапе.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Славім родную Айчыну

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Выступалі яшчэ юныя шамрысткі Алёна Маліначка і Паліна Шакурская, народны ансамбль танца "Кредо", стрыечныя сёстры Марыя Шылкіна і Валерыя Пыціна з дзіцячага ансамбля "Зорачкі". Душэўныя песні выканаў наш гурт "Купалінка", яго салісткі Вераніка Нікуліна і Аліна Паўлава. А вось народны ансамбль "Пліса" быў на сцэне больш за гадзіну. Голас яго салісткі Ірыны Велянцейчык зачараваў глядачоў, і Алег Сёмін з яго бліскучым гумарам усім прыйшоўся даспадобы. Вядучымі фэсту былі Людміла Дзёміна і Таццяна Шылкіна.

Прызы, падзячныя лісты, добрыя словы — і гэта ўсё было. Міністэрства культуры Самарскай вобласці, Самарскі Дом дружбы народаў і Дэпартамент культуры Тальяці ўшанавалі ўдзельнікаў фэсту дыпламамі, падзячнымі лістамі. А намеснік старшыні праўлення суполкі «Нёман» па рабоце з моладдзю і сувязях са СМІ Сяргей Шылкін разам з Падзякай "за развіццё белару-

скай культуры ў Самарскай вобласці, умацаванне дружбы паміж народамі" атрымаў імённы гадзіннік ад губернатара Мікалая Мяркушкіна. Заўважу, да фэсту немалы інтарэс праявілі тальяцінскія і губернска СМІ, яго асвятлялі, у прыватнасці, газета "Плошадзь Свободы" і тэлеканал "Губернія". Актывісты суполкі "Нёман" удзячны ўсім удзельнікам фэсту, а таксама кіраўніцтву карпарацыі "Тольяттаізот" (гендырэктар Вячаслаў Суслаў), персаналу Палаца культуры (дырэктар Пётр Лук'янаў), супрацоўнікам Дэпартаменту культуры вобласці і Самарскага Дома дружбы народаў ды многім іншым добрым людзям. Гэта ўсё — нашы сябры, сябры беларускай культуры. І, дарэчы, у нас ёсць задума: уносіць іх імёны, а таксама назвы суполак, арганізацый, прадпрыемстваў, устаноў у ганаровую "Кнігу сяброў Беларусі".

Падводзячы вынікі Года беларускай культуры ў Тальяці, можна сцвярджаць: ён прайшоў годна і на

Салісты гурта "Пліса" з Беларусі ў Тальяці

высокім узроўні. Суполка "Нёман" была ў цэнтры падзей, калі ў горадзе адзначаўся Дзень яднання народаў Расіі ды Беларусі, 10-годдзе гурта "Купалінка" і 5-годдзе дзіцячага гурта "Зорачкі" — тады на свята прыязджала і дэлегацыя з Бабруйска. Людміла Дзёміна паўдзельнічала ў аўтапрабегу, прысвечаным 70-годдзю Перамогі. Потым гурт "Купалінка" з тальяцінскімі гуртамі-партнёрамі быў у Ваўкавыску на Свяце горада. І фэст "Дажынкi", і міжнародны фэст "Зямля пад белымі крыламі" надоўга запомняцца тальяцінцам. А галоўны

"рухавік" ва ўсіх гэтых справах — наша Людміла Іванаўна Дзёміна. Усю душу і сілы ўкладвае яна ў тое, каб незабыўнымі былі святы. Сцэнарый, складанне праграм, рэпетыцыі з ансамблямі ды ўдзельнікамі — у асноўным на яе плячах. Прыемна, што кола сяброў, партнёраў суполкі пашыраецца. Дарэчы, і чытачы "Толасу Радзімы" з сябрамі могуць да яго далучацца: мы прыкідваем творчыя планы на год 2016-ы.

Сяргей Шылкін, намеснік старшыні суполкі "Нёман", г. Тальяці

ВЕСТКІ

Пра што гавораць творы

Кацярына Мядзведская

Пад час імпрэзы "Майстра ў белай кашулі..." у Літаратурным музеі Максіма Багдановіча ўспаміналі Уладзіміра Караткевіча

Пляменніца Уладзіміра Караткевіча Алена Сянкевіч казала, што для яе пісьменнік быў перш за ўсё дзядзькам — клапатлівым, вясёлым. Аднак менавіта ён адкрыў дзяўчыне беларускую мову і літаратуру (дзяцінства Алены прайшло ў расійскім Чалябінску). Асэнсаванне ж таго, што дзядзька — вялікі пісьменнік, прыйшло пазней.

Пад час імпрэзы адбылася і прэзентацыя кнігі Аляксея Ненадаўца "Уладзімір Караткевіч: прырода, фальклор, творца". Выйшла яна якраз да 85-годдзя класіка літаратуры.

На вечарыне адзначалася: кніга будзе цікавая і прыхільнікам творчасці Ул. Караткевіча, і ўсім аматарам вывучэння гісторыі роднага краю. Там даследуецца ўплыў прыроды, міфалогіі, фальклору на станаўленне творчай індывідуальнасці пісьменніка.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Калі ёсць згода між сябрамі

“Не народ супраць народа, але ўсе разам супраць цемры” — такі завет пакінуў нашчадкам Яніс Райніс. Увасабленнем яго ідэй, а таксама асветніцкіх памкненняў Францыска Скарыны сталі Дні беларускай культуры-2015, што завяршыліся ў Латвіі.

Больш за паўтысячы прыгожых людзей розных нацыянальнасцяў і ўзрастаў сабралася ў шыкоўнай зале Ziedoņi Латвійскай нацыянальнай бібліятэкі. Адкрывала імпрэзу старшыня Саюза беларусаў Латвіі Валянціна Піскунова, якая за актыўную працу па захаванні беларускай культуры за межамі Беларусі ўшанавана медалём Францыска Скарыны. Усім беларусам — вялікі гонар быць супляменнікамі выдатнага прадстаўніка еўрапейскага гуманізму, першадрукара, асветніка. Менавіта ў гонар яго прайшлі сёлета Дні культуры па ўсёй Латвіі: гэта Рэзэкнэ, Віляны, Дагда, Лудза, Даўгапілс, Зілупе, Краслава, Екабпілс, Ліваны, Прэйлі, Елгава і Елгаўскай край, Ліепая. Яны мелі вялікі розгалас па краіне, ды і ў Беларусі. Кіраўніца СБЛ падзякавала за супрацу кіраўнікам таварыстваў, кіраўнікам і прадстаўнікам самакіраванняў гарадоў, што прымалі Дні. Асобна адзначыла Генконсула Беларусі ў Даўгапілсе Уладзіміра Клімава: ён актыўна ўдзельнічаў амаль ва ўсіх мерапрыемствах па Латгаліі. А за тое, што на высокім узроўні ладзіцца заключная вечарына, Валянціна Піскунова падзякавала дырэктару Латвійскай нацыянальнай бібліятэкі Андрысу Вілксу, Рыжскай думе і мэру Нілу Ушакову, шэрагу іншых адказных асоб, мецэнатаў (сярод іх старшыня праўлення AS «Dzintars» Ілья Герчыкаў), ганаровым гасцям з Беларусі: дырэктару Нацыянальнай бібліятэкі Раману Матульскаму і яго намесніку Аляксандру Сушы, прафесару з НАН Беларусі Аляксандру Лукашанцу.

Старшыня Беларускага таварыства “Прамень” Алена Лазарава, якая была ініцыятарам правядзення Дзён, падкрэсліла, што Рыга — горад шматнацыянальны, і таму вельмі важна, каб яго жыхары жылі ў міры і згодзе. Алена Лазарава звярнула ўвагу: Дні беларускай культуры пачаліся 11 верасня, у дзень нараджэння латышкага пісьменніка Яніса Райніса, у якога, дададзім, па маці — яна і пахавана ў Віцебску — былі беларускія родавыя карані. Знакаміты паэт, актыўны грамадскі і палітычны дзеяч прадстаўляў інтарэсы беларускай меншасці ў Сэйме Латвіі на пачатку мінулага стагоддзя. “Райніс лічыў, што беларусам патрэбна развіваць сваю культуру і традыцыі, і мы па сённяшні дзень удзячны гэтай чалавеку, — сказала Алена. — А Дні беларускай культуры якраз і задуманы, каб прыўнесці новыя веды, знаёміць латвійцаў з багатай беларускай культурай і мацаваць сяброўства народаў Латвіі. Райніс мудра гаварыў: “Netauta

pret tautu, bet visi kopā pret tumsu” (“Не народ супраць народа, але ўсе разам супраць цемры”). І гэты завет мы ўвасабляем у жыццё”. Падзякаваўшы ўсім, хто спрычыніўся да знакавага праекта, Алена Лазарава зачыта-

Латвіі Марына Даўгаполава ўхваліла актыўнасць беларускай дыяспары ў грамадскім жыцці Латвіі, выказала падзяку кіраўніцтву Саюза беларусаў Латвіі, актыўна рэгіянальных беларускіх суполак за вялікую працу

Алена Лазарава і Валянціна Піскунова шмат зрабілі для правядзення сёлетніх Дзён беларускай культуры ў Латвіі

ла прывітальны ліст ад Прэзідэнта Латвіі Райманда Веяніса.

Дэпутат Рыжскай думы Максім Талстой зачытаў прывітальны ліст ад мэра Рыгі Ніла Ушакова.

Дырэктар Латвійскай нацыянальнай бібліятэкі Андрыс Вілкс нагадаў пра вялікае значэнне гэтага цэнтру культуры, навукі і асветы для краіны. Новы будынак бібліятэкі называюць Палацам святла, гэта адзін з самых значных праектаў XXI стагоддзя ў Латвіі. І сімвалічна, лічыць Андрыс, што менавіта тут праходзіць ушанаванне Францыска Скарыны — першадрукара беларускага народа, гуманіста і асветніка.

Дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі падкрэсліў: супрацоўніцтва паміж галоўнымі бібліятэкамі Латвіі ды Беларусі ўзбагачае культурную спадчыну абедзвюх краін. Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Беларусі ў

па пашырэнні беларускай культуры, за падтрымку рознабаковых адносін паміж Латвіяй і Беларуссю.

У бібліятэцы была разгорнута вялікая выстава кніг, прысвечаная Францыску Скарыне, з фондаў Цэнтру даследавання беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі і з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Адзначым старанні члена-карэспандэнта НАН, доктара навук, прафесара Аляксандра Лукашанца. Ён падкрэсліў: кнігі — гэта своеасаблівы масты паміж мінулым і будучыняй, і, гаворачы словамі Скарыны, яны ёсць “крыніца мудрасці, ведаў і навукі, лекі для душы”. А гэндырэктар прадпрыемства “Severstal distribution” Андрэй Аляксееў сказаў пра традыцыйны мецэнацтва ў Латвіі ды падтрымку прадпрыемальнікамі культурных праектаў.

Далей пачалася асветніцка-

Артысты гурта “Надзея” з рыжскага таварыства “Прамень”

мастацкая частка дзеі. У эпоху скарынаўскага Рэнэсансу нас перанеслі гукі музыкі: граў ансамбль старажытнай музыкі “Пастараль” з Беларусі. Ліліся цудоўныя мелодыі з мінулага. Выкананне — віртуознае, касцюмы — яркія, адпаведныя часу. Вядучыя Алена Лазарава і Алёна Міцкевіч расказалі пра жыццёвы шлях славаўтага земляка, пасля гучалі польскія песні ў выкананні ансамбля “Паланэз” Польскага клуба культуры. Яшчэ частка аповеду пра Скарыну — і зноў на сцэне “Пастараль”. У зале панавала атмасфера эмацыйнай узнёсласці, свята. А вядучыя далей расказвалі, як пачынаў Скарына ў Празе выдавецкую дзейнасць, выдаў 6 жніўня 1517 года першую кнігу “Псалтыр”, якую прысвяціў “Богу коцти, а людям простым посполитым к пожитку и доброму научению”. Як вядома, за няпоўныя тры гады Скарына надрукаваў 23 ілюстраваныя кнігі Бібліі ў перакладзе на старабеларускую мову. Кнігі выйшлі на высокім паліграфічным узроўні, аздоблены гравюрамі, там змешчаны ўласны партрэт і сігнет першадрукара — асабісты знак з выявай Сонца і Месяца. Жыццёвыя абставіны, аднак, прымуслі яго ў 1520-м вярнуцца на Радзіму, у Вялікае Княства Літоўскае, Рускае і Жамойцкае. Гэта на той час была моцная дзяржава са сталіцай у Вільні. Грамадзяне яе зваліся літвінамі, дзяржаўнай мовай была старабеларуская. Францыск ажаніўся, пасяліўся ў Вільні ды прадоўжыў друкаванне кніг. То была першая на тэрыторыі ВКЛ друкарня. Ёсць дакументы, якія сведчаць: Скарына быў і адным з складальнікаў важнага Зводу Законаў — Статута ВКЛ 1525 года.

І зноў — мастацкі нумар: ад гурта беларускай народнай песні “Надзея” рыжскай суполкі “Прамень”. Далей — апавед пра Скарыну, у якога ў 1529-м пачаўся цяжкі перыяд. Ён губляе блізкіх людзей, ідуць судовыя разборкі, у друкарні быў пажар. І

палачанін прымае запрашэнне чэшскага караля Фердынанда I на пасадку каралеўскага медыка і садоўніка ў замку Градчаны. Як жыў на чужыне? Пра тое ёсць мала сведчанняў, аднак можна меркаваць: Бацькаўшчына заўсёды была ў ягоным сэрцы. І латгалская паэтэса Яніна Дукуль расказала, што летась у Мінску выйшла кніга з перакладам знакамітага выслоўя Скарыны пра “вялікую ласку” кожнага з нас да таго месца, дзе нарадзіліся, на 64 мовы. Жыхары Латгаліі падаравалі Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі пераклад яшчэ і на латгалскую гаворку — такога не было ў кнізе.

Выступаў фальклорны гурт Рыжскага палаца школьнікаў “Коклэ” (“Лютня”). Юныя прыгожыя твары, натхнёнае гучанне скрыпкі ды коклэ, цудоўныя латгалскія, потым латышскія песні. І яшчэ ж, як знак павагі да гасцей, спявалі “Лявоніху”. Завяршаючы гаворку пра Скарыну, вядучыя казалі: ён дбаў пра асвету для ўсіх людзей — ад князя да селяніна, заклікаў да верацярпімасці, клапаціўся пра “роўную свабоду ўсім”. Асветнік падараваў беларусам першую друкаваную кнігу, якая і па сёння — аснова асноў у духоўным жыцці народа. І зноў гучалі даўнія мелодыі Яна Давіда Голанда, Міхала Клеафаса Агінскага. Пад гукі “Пастаралі” выступалі артыстка Латвійскай нацыянальнай оперы Эланора Арлова і салістка Саюза беларусаў Латвіі Ганна Крупская. І гучала песня “Падмайце чаркі, хлопцы!” у выкананні саліста Эстонскай і Латвійскай нацыянальнай оперы Алега Арлова.

Напрыканцы імпрэзы член суполкі “Прамень” Юзік Цыргановіч прачытаў верш Станіслава Валодзькі “Беларусы свету”. І слухачы дзякавалі шчыра ўсім, хто зрабіў такое яркае свята: за асалоду, якую атрымалі. Многія падыходзілі да арганізатараў і артыстаў, каб выказаць захапленне.

Алёна Міцкевіч, г. Рыга

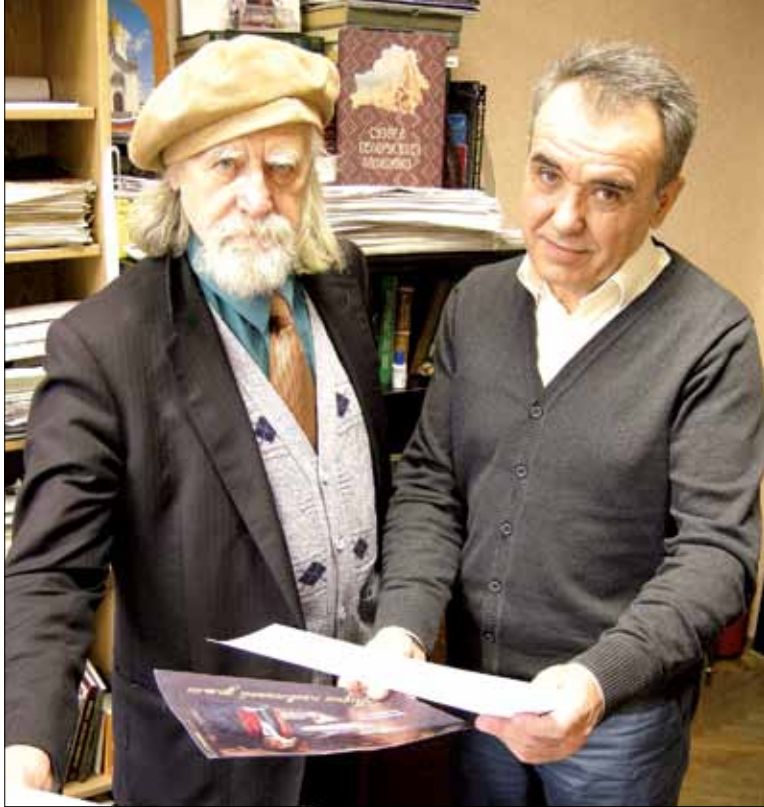
У паселішчы Саколка Вілянскага краю выступалі артысты з Віцебскай філармоніі

ПРАЕКТЫ

Мастакоўскі мост

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Зрабіць персанальную выставу “Зямля праваслаўных славян” мастак задумаў у 2013-м. З прапановай быў у Культурным цэнтры Украіны ў Маскве, і там яе падтрымалі. Аднак пазней паміж краінамі пачаліся непаразуменні, і выстава ў Маскве не адбылася. Руку дапамогі мастаку тым часам працягнулі актывісты рэгіянальнага грамадскага аб’яднання Днепрапятроўскай вобласці “Беларусы Прыдняпроўя” — ёй кіруе Валерый Каралёў. З іх падтрымкаю ў горадзе рыхтуецца персанальная выстава карцін Міхайлы Кубліка, прысвечаная святыням Украіны і Беларусі. На ёй будзе амаль 80 карцін-акварэляў. Гэта, сцвярджае аўтар, толькі частка праекта “Украіна — Беларусь. Сакральныя святыні славян”. У яго ёсць працы, прысвечаныя каменным будынкам Беларусі XII-XV стагоддзяў, якія і цяпер — візітныя карткі гарадоў і месцаў, наведаных мастаком. Ёсць пейзажы, краявіды Беларусі. “Жыхарам Днепрапятроўска цікава ж пабачыць, як выглядае беларуская зямля, яе прыгажосць, — гаворыць Міхайла Кублік. — Як мастак заўважу: у нас вельмі шмат агульнага, але ёсць і адрозненні, якія, праўда, адразу і не разгледзіш. Напрыклад, восень ваша не падобная на восень ва Украіне, Расіі. Тут іншым колерам жоўкнуць бярозы. У Расіі гэта яркі, амаль цытрынавы (лімонны) колер, у Беларусі — далікатныя мяккія адценні жоўтага”.

Міхайла Кублік і Віктар Камісарук сустрэліся ў Мінску

Ён спадзяецца, што выстава ў Днепрапятроўску паспрыяе палыбленню культурных сувязяў паміж краінамі. За ёй, мяркуе, будучы вернісажы мастакоў не толькі Украіны, але і Беларусі. Дзеля таго Міхайла і прыязджаў у Мінск. “Варта гэтую выставу зрабіць не проста маёй выставай, — разважае ён. — Вось хай бы з яе пачалася цэлая акцыя па аднаўленні тых культурных

сувязяў, якія былі раней, а цяпер некалькі паразгубіліся”. Мастак сустракаўся з кіраўніцтвам Палаца мастацтва, работнікамі Міністэрства культуры, калегамі з Саюза мастакоў Беларусі. Разам абмяркоўвалі, як далей супрацоўнічаць. Бо, па словах гасця, за апошнія 25 гадоў не было ніводнай міждзяржаўнай выставы прафесійных мастакоў Беларусі ды Украіны.

СЛЕД НА ЗЯМЛІ

Апошні прытулак княгіні

Кацярына Немагай

Калі беларусы Швейцары адзначалі Дзяды, то і госці з Культурнага цэнтра Беларусі ў Францыі да іх далучыліся

Памінальны абрад з народнага календара беларусаў Дзяды прыпадае на першую суботу лістапада. Сёлета і супляменнікі ў Швейцарыі разам з гасцямі з Францыі ўсклалі кветкі на магілу княгіні Марыі Магдалены Радзівіл, суайчынніцы, мецэнаткі, дзяўчкі культурна-асветніцкага руху Беларусі, кавалера ордэна “Вялікі крыж Гедыміна”. Шмат добра зрабіла для Бацькаўшчыны княгіня. Як вядома, і зборнік “Вянок” Максіма Багдановіча пабачыў свет дзякуючы яе фінансавай падтрымцы. Пахаваная Марыя Магдалена каля жаночага манастыра ў сяле Бюрглен, што ў правінцыі Фрыбург у Швейцарыі. А ў касцёле “Notre dame du Carmel” прайшоў памінальны малебен. Людзі з кляштару расказалі пра беларуску і пра кляштар, дзе княгіня правяла апошнія трынаццаць гадоў жыцця.

У рубрыцы “Падзеі” на сайце Асацыяцыі беларусаў у Швейцарыі (<http://www.belswiss.org/be/>) у артыкуле Сяргея Сіроткіна “Праменьні паміж” чытаем: “І няважна, у першы ці ў чарговы раз чуеш падлёгкі шорах рознакаляровай асенняй лістоты пра беларускамоўную спадчыну Марыі

Беларусы Францыі ды Швейцарыі каля магілы княгіні

Магдалены, пра школы, інтэрнаты і касцёлы, пабудаваныя на яе грошы, пра кнігі, што ўбачылі свет дзякуючы яе падтрымцы, пра нашых землякоў, якія з яе дапамогай змаглі атрымаць адукацыю і прысвяціць сябе справе служэння роднай зямлі... Ніколі не сталяешся здзіўляцца глыбіні душы і непакіснутаму духу яскравай жанчыны, чый жыццёвы шлях завяршыўся ў швейцарскім дамініканскім кляштары, але ж сэрца назаўсёды засталася ў родным краі, у Беларусі”.

Як паведаміў кіраўнік Асацыяцыі беларусаў Швейцарыі Аляксандр Сапега, супляменнікі не ўпершыню прыязджаюць на магілу княгіні: ушаноўваюць памяць пра яе. Навед-

ваюць Бюрглен і турысты з Беларусі.

Княгіня Радзівіл, ад нараджэння Марыя Ева Магдалена-Юсіф Эльжбета Апалонія Катажына Завіша, пасля рэвалюцыі жыла ў Польшчы, Літве і Германіі. А ў 1932-м пераехала ў Швейцарыю. Потым беларуску прытуліў кляштар сясцёр-дамініканак, памерла яна там у 1945-м. Адзіная дачка яе Марыя-Луіза Чартарыскі жыла ў Канах, а сын яе князь Аўгуст Чартарыскі ажаніўся з дачкою караля Іспаніі. Адзін з прапраўнікаў княгіні — Францішак Філіп Марыя прынец Бурбон Абедзюх Сіцылій, які нарадзіўся ў 1960 годзе ў нямецкім Равенсбургу, цяпер жыве ў Цюрыху.

IN MEMORIAM

Слуцкі пояс на ўспамін

Анджэй Цеханавецкі быў апошнім з князёў Мсціслаўскіх і Заслаўскіх

Анджэй Цеханавецкі

З Лондана, ад прафесара Джыма Дынлі прыйшла сумная вестка: 2 лістапада на 92 годзе жыцця адышоў у іншы свет ганаровы доктар і прафесар многіх універсітэтаў свету Анджэй Цеханавецкі, узнагароджаны многімі ардамі і медалямі, у тым ліку беларускім медалём Францыска Скарыны. Дата ж ён быў ганаровым доктарам мастацтвазнаўства Беларускага дзяржуніверсітэта, ганаровым грамадзянінам горада Заслаўя і ганаровым сябрам Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў.

Апошні з дынастыі князёў Мсціслаўскіх і Заслаўскіх Анджэй Цеханавецкі нарадзіўся ў 1924 годзе ў Варшаве. Быў сынам уладальніка маёнтка Бачэйкава (цяпер Бешанковіцкі раён Віцебшчыны) Ежы Станіслава. Ён род прабыў у Бачэйкаве доўга, даў зямлі беларускай некалькіх рэфарматараў гаспадаркі, гісторыкаў, краязнаўцаў. Прозвішча аднаго з іх ёсць сярод падпісчыкаў на пераклад паэмы Адама Міцкевіча “Пан Тадэвуш” на беларускую мову, зроблены Вінцэнтам Дуніным-Марцінкевічам.

Юнаком Анджэй удзельнічаў у антыфашысцкім варшаўскім паўстанні 1944 года, потым вучыўся ў шэрагу ўніверсітэтаў, выдаў у Германіі сваю доктарскую дысертацыю “Міхал Казімір Агінскі і яго “сядзіба музаў” у Слоніме”. Яе пераклаў потым на беларускую мову Уладзімір Сакалоўскі, і яна двойчы выдавалася ў Мінску (1993, 2006) з маёй прадмовай. Знаёмства, а потым і навуковае супрацоўніцтва, сяброўства наша пачалося ў 1982 годзе ў Лондане ў час маёй двухмесячнай камандзіроўкі туды па лініі ЮНЕСКА. Анджэй Цеханавецкі валодаў тады галерэяй славянскага мастацтва ў прэстыжным раёне горада. У час некалькіх сустрэч як мецэнат выказаў жаданне падараваць беларускім музеям Слуцкі пояс ды іншыя каштоўнасці, а таксама наведаць Беларусь. Пасля вяртання з камандзіроўкі пра тых імкненні я паведаміў кіраўніцтву таварыства “Радзіма”. Неўзабаве зноў паляцеў у Лондан ды вярнуўся з каштоўнымі падарункамі, якія цяпер знаходзяцца ў Музеі старажытнабеларускай культуры НАН Беларусі і ў Полацкім музеі гісторыі беларускага кнігадрукавання.

У 1988-м Анджэй Цеханавецкі першы раз наведаў зямлю продкаў, пабываў у Бачэйкаве, Віцебску (Цеханавецкія праклалі там пер-

шы водаправод), Магілёве (некаторыя з іх там пахаваны) і Мсціславе. Пасля супляменнік часта бываў у Мінску, Нясвіжы і Міры. Быў адным з сузаснавальнікаў Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў і яе актывным сябрам, як родзіч Радзівілаў прысутнічаў у Нясвіжы на пахаванні праху князя Антонія (перавезены з Лондана), праз ЮНЕСКА дапамагаў Беларусі атрымаць сродкі на аднаўленне Нясвіжскага фарнага касцёла і Мірскага замка. Арганізаваў у Венецыі навуковую канферэнцыю пра беларуска-італьянскія культурныя сувязі (матэрыялы яго коштам выдадзены ў Мінску), а ў Гервятах на Астравеччыне — “крулы стол” пра беларуска-літоўскае ўзаемадзеянне.

У апошнія гады жыцця Анджэй Цеханавецкі, вымушаны пасля няшчаснага выпадку рухацца ў калясцы, прылятаў у Мінск і Варшаву на пасаджэнні Беларуска-польскай камісіі па сумеснай культурнай спадчыне, намагаўся, каб тая пасаджэнні праходзілі дружалюбна і плённа. Выдаў сваю кнігу “Нясвіж як еўрапейскі цэнтр культуры” і даваў канструктыўныя парады па рэстаўрацыі вядомага замка. Апошнім яго клопатам была перадача ў вядучыя бібліятэкі Беларусі дваццаці экзэмпляраў кнігі пра род Цеханавецкіх, якую пісалі 9 вядучых польскіх і рускіх спецыялістаў-генеалогаў. Многія старонкі там прысвечаны князям Мсціслаўскім і Заслаўскім. Таму спадзяюся, што па прыкладзе Заслаўя і Мсціслаў прысвоіць, хоць і пасмяротна, апошняму з нашчадкаў былых уладальнікаў горада званне ганаровага грамадзяніна горада. Мне ды іншым беларусам Анджэй Цеханавецкі не раз гаварыў, што жадае, каб яго прах таксама быў пахаваны ў Беларусі — у крыпце Нясвіжскага фарнага касцёла ў імя Божага Цела.

Адам Мальдзіс, ганаровы старшыня Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў